

Kajaanin kaupunki
Ympäristötekkinen lautakunta

viite Lausuntopyyntö 27.2.2008

Asia Asemakaavan muutos ja sitova tonttijako Kajaanin vesiliikuntakeskus

Kajaanin Kaukametsän kulttuurikeskusalueen alkuperäinen kaavasunnitelma pohjautuu v. 1982 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun voittaneeseen ehdotukseen. Kaukametsän alue on merkittävä maakunnallisena suojelukohteena ja osana Kajaaninjoen rantojen valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Alueen suunnittelusta myönnettiin arkkitehdeille Sinikka Kouvo ja Erkki Partanen v. 1988 rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinto.

Kajaanin kulttuurikeskusalueen alkuperäisen kaavallisen suunnitelman pääperiaatteet ovat olleet seuraavat (lainaus alkuperäisen suunnitelman selostuksesta, Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen):

Alueen suunnittelun lähtökohtana on ollut tilallisesti rajatun kaupunkimaisen keskusaukion ja ympäröivän luonnon välinen vuoropuhelu. Keskeisinä tekijöinä on ollut suhde nykyiseen ruutukaavakeskustaan (ensimmäiset suunnitelmat jo Pietari Brahen ajalta 1600-luvulta), jonka akselistoa kulttuurikeskusalue pääasiassa noudattaa, ja toisaalta suhde rantapuistoon ja koskimaisemaan, johon liittyvät voimalaitoksen vaaleat, harkkomaiset massat. Rakennukset ryhmittyvät terassimaisen torin ympärille siten, että volyymiltaan suurimmat rakennukset sijoittuvat Puutavarantien ja Linnantaustien puolelle muodostaen eräänlaisen akustisen muurin. Kulttuurikeskustorilta avautuu puistoon ja Kajaaninjoelle näkymiä, joita rannan puoleiset pienemmät rakennusmassat rajaavat. Torialue ja rantapuisto on rauhoitettu ajoneuvoliikenteeltä ja kevyt liikenne ohjautuu torin läpi pohjoispuolisille alueille. Kansalaisopisto ja salimassa muodostavat portin saavuttaessa kulttuurikeskusaukiolle keskustan suunnasta ja katsottaessa aukiolta keskustan suuntaan.

Käsittelyssä oleva asemakaavan muutos on jyrkässä ristiriidassa edellä mainittujen periaatteiden kanssa. Toteutuessaan se estää kulttuurikeskusalueen kehittymisen tavoitteiden mukaisesti, ja sen lisäksi tuhoaa pääosin nykyisen, jo toteutetun alueen

ympäristöarvot. Esitetyssä muodossa keskusaukion tilallinen luonne häviää, koska rakennukset eivät enää selkeästi rajaa toritilaa kuten nykyisessä kaavassa. Uusi suuri pysäköintialue työntyy hallitsevasti keskusaukiolle muuttaen sen luonteen sekä tilallisesti, toiminnallisesti että akustisesti. Kontakti nykyiseen ruutukaavakeskustaan katoaa vesiliikuntakeskuksen katkaistessa näkymät ja kevyen liikenteen yhteyden keskustan suuntaan.

Uudisrakennuksen myötä olemassa olevan kulttuurikeskuksen keskeiset periaatteet muuttuvat vastakohdiksi: edellä mainittu opiston ja salimassan muodostama tilallinen portti ei toimi enää saapumisreitinä torialueelle. Esitetty uimalarakennus sulkee aikaisemmin torilta päänäkösuuntaan keskustaan ja joelle auenneet näkymät. Samoin käy konsertti- ja kongressisalin lämpiöistä aukeaville näkymille, jolloin koko kongressi- ja konserttialueen suuntaus muuttuu epäloogiseksi: näkymät eivät enää aukea luontoon eivätkä kulttuurikeskusaukiolle, vaan viereisten rakennusten liikennealueille.

Keskustasta katsottuna kontakti kulttuurikeskukseen katkeaa. Se jää hotellin ja vesiliikuntakeskuksen muodostaman jäsentymättömän kokonaisuuden taakse, ja koko alueen uuden julkisivun pääaihe on uimalan vesiliikumäki.

Esitetty ratkaisu estää kulttuurikeskusalueen laajentumisen alkuperäisen ajatuksen mukaisesti tila- ja torisarjaksi, jonka kautta kevyt liikenne ohjautuu pohjoispuolisille alueille. Myös ajatus ajoneuvoliikenteen ulkopuolelleen sulkevasta, akustisesti melulta suojatusta ja kevyelle liikenteelle rauhoitetusta torisarjasta muuttuu täysin.

Kajaaninjoen rannan puistovyöhyke kapenee vesiliikuntakeskuksen kohdalla siinä määrin, että kevyen liikenteen väylän siirron jälkeen viheralue käytännössä katkeaa eikä rantapuisto hahmotu enää yhtenäisenä. Ratkaisu muodostaa Kajaaninjoen historiallisesti arvokkaassa kokonaisuudessa niin suuren poikkeuksen, että uudisrakennuksen asema korostuu kohtuuttomasti ja rikkoo pohjoisrannan yhtenäisen rantamaiseman.

Kaavaselostuksessa mainitut, Kajaaninjoen arvokkaasta ja kulttuurikeskusrakennusten maakunnallisesti merkittävästä arvosta johtuvat hankkeelle asetetut tavanomaista suuremmat laatuvaatimukset on esitetty ratkaistavaksi mm. yleisillä kaavamääräyksillä. Koska perusratkaisu sotii täysin alueen alkuperäisajatukselta ja jo toteutettuja rakennusvaiheita vastaan on mm. yleisten kaavamääräysten merkitys pelkästään kosmeettinen.

Lisäksi kaavamuutos sisältää jo sinällään ristiriitaisia määräyksiä suhteessa kaavasuunnitelmaan. Yleismääräyksissä on mm. todettu seuraavaa: *”Tontin 14-7-13 LPA-alueen liittyminen Kaukametsän keskusaukioon on suunniteltava niin, että ajoneuvoliikenne keskusaukiolle estyy.* Kyseinen määräys on varsin outo, koska uudessa kaavassa koko uusi pysäköintialue liittyy suoraan osaksi keskusaukiota, joka näin toteutettuna tulee jäämään torsioksi.

Lisäksi määräyksissä on todettu seuraavaa: *LPA-alueelle on vaadittavien pysäköintipaikkojen lisäksi toteutettava keskusaukion reunaan sijoittuva odotuskatoksella varustettu pysähtymispaikka ja linja-autojen vaatima ajoura.”*

Sen sijaan, että lyyriset näkymät rantapuistoon ja Kajaanin joelle hallitsisivat keskustorin ilmettä, uuden kaavan mukaisesti kulttuurikeskustoria leimaavat parkkialue ja linja-autojen odotuskatokset ja ajoura.

Kaavamerkinnöissä ja- määräyksissä ehdotetaan suojelumääräyksiä olemassa oleville Kaukametsän rakennuksille. sr-22 määräys toteaa, että *"Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti säilymisen kannalta arvokas rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksen sisä- ja ulkotilojen korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että kohteen rakennustaiteellinen ja kaupunkikuvallinen arvo ja luonne säilyvät.* Kuten edellä on todettu, hävittää esitetty uusi kaava toteutuessaan niin olemassa olevien rakennusten rakennustaiteellista kuin kaupunkikuvallistakin arvoa.

Tiivistetysti voidaan todeta, että toteutuessaan esitetyssä muodossa hanke uhkaa alueen kulttuurisia, ympäristöllisiä ja historiallisia arvoja saartaessaan kulttuurikeskusalueen kokonaisuuden katkaisten sen pääaukeamissuunnan keskustan ja rantapuiston suuntaan, peittäen kulttuurikeskusalueen keskustan suunnasta katsoen taakseen ja tuoden ajoneuvoliikenteen ja pysäköinnin keskeiselle paikalle kulttuurikeskusaukiota. Myös alueen kehittyminen sen luonteen mukaisesti estyy.

20.3.2008 Helsinki

Sinikka Kouvo
arkkitehti Safa

Erkki Partanen
arkkitehti Safa

Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen
Iso Roobertinkatu 10 A 6
00120 Helsinki
p.09-6221300
e-mail:ark@kouvo-partanen.fi
www.kouvo-partanen.fi

Liitteet: liite 1 Alkuperäisen kaavasuunnitelman mukainen illustraatio